

УДК 338.22.01

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ТА СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА: СПІЛЬНІ РИСИ ТА ВІДМІННОСТІ

Сотнікова Ю. В., к.е.н., Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, місто Харків, Україна

Анотація. Проведено аналіз дефініцій «соціальна політика» та «соціальна економіка» за наступними напрямками: мета реалізації, функції та принципи. Визначено основні загальні та відмінні риси означених вище дефініцій.

Ключові слова. Соціальна політика, соціальна економіка, соціальна держава.

Економічна система не може функціонувати без головного фактора – людини з її потребами. Більшість розвинених країн основою своєї соціальної програми вважають турботу про добробут своїх громадян. Задоволення матеріальних і культурних потреб людей, захист мало-забезпечених, інвалідів, літніх членів суспільства відбувається в різній мірі в залежності від матеріальних і фінансових можливостей країни і пріоритетів економічної політики держави.

Ринкова система, при нормальному її функціонуванні, може забезпечити ефективний розвиток економіки і успішне вирішення соціальних проблем. Прикладом цього є високий рівень економічного розвитку індустріальних країн, а також багатьох держав, що досягли після другої світової війни своєї незалежності і стали на шлях індустріального розвитку (Південна Корея, Малайзія, Сінгапур, Гонконг та ін.).

Задля характеристики взаємозв'язку між економічним зростанням та соціальним розвитком вітчизняними та закордонними авторами використовуються два основні терміни, дослідження яких автор вважає доцільним здійснити у цій роботі, – «соціальна політика» та «соціальна економіка». Аналіз основних характерних особливостей першого та другого поняття представлений в табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз понять «соціальна політика» та «соціальна економіка»

Особливості	Соціальна економіка	Соціальна політика
Визначення	системи соціально – економічних відносин, заснованих на різних формах власності, свободи підприємництва, здорової конкуренції, що забезпечує гідний рівень життя населенню, гарантію його соціального захисту, на основі високого рівня розвитку економіки [1]	соціально орієнтована система дій та заходів, здійснюваних як на національному, так і на міжнародному рівнях, спрямована на забезпечення права кожного громадянина на достатній життєвий рівень [2]
Мета	забезпечення вільного розвитку людини, гідного рівня і якості життя кожного громадянина і населення країни в цілому [1]	пом'якшення нерівності, ослаблення диференціації доходів і майна, пом'якшення протиріч між учасниками ринкової економіки і запобігання соціальних конфліктів на економічному ґрунті [3]
Функції	- забезпечення членам суспільства високого прожиткового мінімуму й надання матеріальної допомоги тим, кому, в силу об'єктивних причин, вона необхідна; - установа привілеїв незможним і вилучення привілеїв у тих, хто в них не має потреби; - створення умов, які дають змогу громадянам заробляти кош-	- протидія тенденції погіршення демографічної ситуації, гострим проявам депопуляції населення в ряді регіонів; - запобігання масової бідності населення, особливо слаборозвинених і депресивних регіонів, стримування процесу майнового розшарування на найбідніших і найбагатших;

	<p>ти для повноцінного життя будь-яким законним способом;</p> <ul style="list-style-type: none"> - створення умов, що забезпечують задоволення високого рівня потреб громадян в освіті, медичній допомозі і т. ін.; - забезпечення сприятливих умов праці для найманих робітників, захист їх від негативних впливів ринкової економіки; - забезпечення економічної безпеки членів суспільства; - захист цивільних та політичних прав і свобод, що відповідають принципам правової, соціальної держави; - захист від політичного переслідування й адміністративної сваволі; - забезпечення належного духовного життя, захист від ідеологічного тиску; - створення сприятливого соціально-психологічного клімату як у суспільстві в цілому, так і в окремих його осередках і структурних утвореннях, захист від психологічного тиску; - забезпечення максимальної стабільності громадського життя [4] 	<ul style="list-style-type: none"> - мінімізація негативних наслідків масового безробіття, особливо в індустріальних районах; - цілеспрямована допомога населенню, що попало в кризове становище; - вживання додаткових заходів стосовно населення, що потрапило в тяжке становище [5] 	<p>категоріями, хто повністю або частково позбавлений здатності до праці і самозабезпечення;</p> <ul style="list-style-type: none"> - економічної ефективності, який відображає оптимальне співвідношення обсягу соціальних витрат і розміру відрахувань на їх фінансування; - пріоритету держави у соціальному захисті населення, відповідно до якого саме держава виступає головним гарантом економічного забезпечення соціально достатнього рівня життя тим громадянам, які не можуть зробити цього самостійно в силу об'єктивних причин; - економічної самостійності місцевих органів, що передбачає розмежування економічних повноважень суб'єктів макро- і місцевого рівнів [6] 	<p>згідно з якою відбувається передбачення життєвих ризиків для населення країни [5]</p>
<p>Принципи</p>	<ul style="list-style-type: none"> - гуманізму, який передбачає визнання людини найвищою соціальною цінністю; - соціальної справедливості; - суспільної доцільності, згідно з яким контингент категорій населення, що захищаються в суспільстві, повинен бути строго обмежений тими 	<ul style="list-style-type: none"> - раціональність, який передбачає досягнення найкращого співвідношення мети соціальної політики та засобів її реалізації; - соціальна справедливість – визнання однакових можливостей для всіх членів суспільства; - соціальна безпека, 	<p>Соціальна економіка – є вершиною розвитку економіки держави, в якій на перший план виходить людина, пріоритет потреб і цілей суспільства і людини перед капіталом. Якщо соціальна політика розглядається як «дії уряду, спрямовані на підвищення життєвого рівня та задоволення потреб як найменш захищених груп, так і населення в цілому» [2], то в рамках соціальної економіки соціальна сфера перетворюється в пріоритетний напрямок економічної стратегії. Держава стає соціальною з об'єктивних причин. Теорія і практика соціальної економіки розвивається в такому соціальному просторі, коли соціальне облаштування громадян, задоволення їх соціальних потреб, твердження гідного рівня і способу життя стають не тільки тенденцією суспільного розвитку, а й нормою соціальної поведінки держави. Затверджуються відно-</p>	

сини соціального партнерства у взаєминах класів і соціальних груп. У країнах, де економічна політика набула глибоку соціальну спрямованість, держава стає соціальною. Цим пояснюється поява терміну «соціальна держава». Цей термін застосовується для характеристики сутності таких держав як Швеція, Німеччина, Сполучені Штати Америки та інших, в яких на базі досягнутого економічного потенціалу здійснюються широкомасштабні соціальні реформи. У соціальній державі між громадянами і державою на правовій основі встановлюються взаємні зобов'язання. Держава бере на себе зобов'язання відповідати перед громадянами за рівень їх життя, громадяни, на основі гарантованої свободи і відносин власності, зобов'язані відповідати за свій матеріальний добробут. Така взаємна відповідальність держави і її громадян служить правовим фундаментом соціальної економіки. У цьому виражається гармонійне поєднання загальнодержавних інтересів з інтересами кожного громадянина [1].

Таким чином, реалізація соціальної політики в соціальній державі здійснюється через вплив на соціальні підсистеми, а також надання соціальної спрямованості економіці (держави, що не є соціальними або не намагаються стати такими, далеко не завжди прагнуть надати економіці соціальної спрямованості). Соціальна політика органічно уплетена в систему взаємозв'язків економічної політики, тому навряд чи якій-небудь державі вдасться сформувавши сильну соціальну політику при слабкій, фрагментарній і непослідовній економічній політиці держави.

Список використаної літератури

1. Юрьева Т.В. Социальная экономика / Т.В. Юрьева. – М.: Дрофа, 2001. – 352 с.
2. Гончарова С.Ю. Соціальна політика / С.Ю. Гончарова. – Харків «ІнЖЕК», 2001. – 195 с.
3. Подольская Е. А. Управление социальными процессами / Е.А. Подольская [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://zubolom.ru/lectures/economy/60.shtml>
4. Соціальна економіка: навч. посібник / О.О. Беляев, М.І. Диба, В.І. Кириленко та ін. – К.: КНЕУ, 2005. – 196 с.

5. Тарасевич Л.С. Макроэкономика / Л.С. Тарасевич, П.И. Гребенников, А.И. Леусской. – М.: Юрайт, 2012. – 688 с.

6. Назаркина В.С. Основные задачи и принципы экономики социальной сферы / В.С. Назаркина // Государственное регулирование экономики. – №15. – 2008. – С.10-15.

Автор

Сотнікова Юлія Володимирівна,
доцент, Харківський національний
економічний університет імені Семена
Кузнеця, Yuliia. Sotnikova@m.hneu.edu.ua

Тези доповіді надійшли 25 січня 2017 року.
Опубліковано в авторській редакції.